

BIJENORCHIS

Ophrys apifera

(foto Jan-Luc van Eijk / Buiten-beeld)

S10

Beschermingsstatus

Rode lijstcategorieën

Beschermingsstatus

Habitatrichtlijnsoort

Vogelrichtlijnsoort

Belangrijke leefgebieden

Korte soortbeschrijving

Soortkenmerken

De bloemen van de Bijenorchis zitten met 2 tot 11 bij elkaar in slanke losse aren. Ze zijn bruinpaars tot geelgroen van kleur, drielobbig en 1 tot 1,3 cm groot. De spiegelvlek is roodbruin, schildvormig en omgeven door een gele tekening. De bladeren zijn eirond tot lancetvormig.

Biotoopvereisten

De Bijenorchis is een kenmerkende soort van droge kalkgraslanden, maar wordt ook gevonden op open, zonnige, matig humeuze plaatsen in bermen, langs spoorwegen, in afgravingen, op industrieterreinen, in kalkrijke duinen en op kapvlakten. De soort treedt op als pionier en wordt daarom wel eens aangetroffen op licht verstoorde gronden. In Vlaanderen zijn dat vaak opgespoten industriegronden, oude stortterreinen en wegbermen met kalkhoudende bodem.

Foto: Droog, kalkrijk grasland als biotoop voor Hondskruid. (foto Inverde)

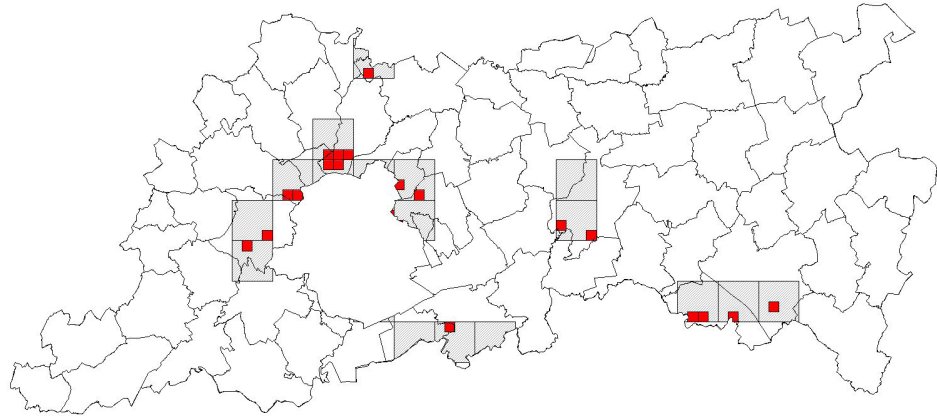

S10

Voorkomen in de provincie Vlaams-Brabant

Regionale verspreiding

De Bijenorchis is zeer zeldzaam in Vlaanderen niettegenstaande het eerder pionierachtige karakter van de soort. In Vlaams-Brabant wordt ze - net als elders in Vlaanderen - enkel lokaal gevonden in enkele gemeenten. Gezien het pionierkarakter, kan ze zich vaak moeilijk lange tijd op een groeiplaats handhaven en duikt regelmatig op nieuwe vindplaatsen op waar bodemverstoring heeft plaatsgevonden (bv. autostradebermen).

Inventarisatieonderzoeken

geen

Knel- en aandachtspunten

- Een gebrek aan (maai)beheer leidt tot de verruiging van vegetaties waarin Bijenorchis voorkomt. Vaak ligt een overmatige voedings- en humustoestand van de bodem ten gevolge van bemesting van graslanden, de toevoer van meststoffen vanuit de aanpalende percelen en opstapeling van organisch materiaal aan de basis van de verruiging van de vegetatie en achteruitgang van de Bijenorchis. De soort kan zich enkel goed handhaven indien ze niet teveel concurrentie krijgt van andere planten. Ook beschadwing door bijvoorbeeld aanplant van bomen in wegbermen, verbossing van graslanden of sterke uitbreiding van bosranden is ongunstig voor de soort.
- Habitatvernielingen door infrastructuuradaptaties of bodemwijzigingen vernielen doorgaans de groeiplaatsen, alhoewel dit eveneens tot nieuwe groeiplaatsen kan leiden.

Overzicht maatregelen

H4.13. Tegengaan van verbossing

-
- S10.1. Maaibeheer
 - S10.2. Matigen bemesting
 - S10.3. Bodemverstoring
 - S10.4. Begrazing

Landschaps- en habitatgerichte maatregelen

H4.13. Tegengaan van verbossing

Soortgerichte maatregelen

S10.1. Maaibeheer

Twee maaibeurten per jaar met afvoer van maaisel en/of extensieve begrazingsvormen die de jaarlijkse biomassa kan wegnemen. Beide vormen, zeker in de ontwikkelingsfasen moeten zonder externe bemesting, in de eindfase eventueel met een lichte dosis. Een

maaibeheer vanaf half juni en een tweede maal vanaf half september-half oktober verdient de voorkeur voor de soort.

S10.2. Matigen bemesting

Bemesting matigen; een stikstofgift tot maximaal 25 kg zuivere stikstof per hectare per jaar, via incidenteel (niet jaarlijks) toedienen van stal mest.

S10.3. Bodemverstoring

Matige verstoring van de bodem in bermen kan leiden tot het ontstaan van nieuwe vestigingsmogelijkheden, maar dergelijke verstoring mag bestaande populaties niet vernielen. De verstoring dient enkel om uitbreiding van de soort in de nabijheid van een bestaande populatie te stimuleren. Onder de meest gunstige omstandigheden zouden in een groeigebied met enige tussentijd en met een verloop van plaats kleine bodemverstoringen moeten plaatsvinden, bijvoorbeeld door het wisselend ploegen van kleine grasstukken. De verspreiding van de minuscule zaden gebeurt door de wind.

S10.4. Begrazing

Op plekken waar de soort in (kalk)grasland wordt gevonden is een extensieve, onregelmatige begrazing (maximum 1 grootvee-eenheid per ha) mogelijk, vooral wanneer hiervoor voldoende oppervlakte beschikbaar is. Onder meer schapen maar ook runderen zijn hiervoor inzetbaar. De groeiplek wordt tijdens de bloeiperiode wel tijdelijk uit het begrazingsbeheer genomen en ontoegankelijk gemaakt voor grazers.

Financierings- en ondersteuningmogelijkheden

Algemeen

- Ondersteuning gemeentelijk natuurbeleid
- Subsidie voor de aankoop van natuurgebieden
- Landschapsteam

Soortgericht

- Bijzonder natuurbeschermingsproject

Habitatgericht

- Beheerovereenkomst perceelsrandenbeheer
- Beheerovereenkomst soortenrijke graslanden en akkers

Lopende initiatieven

geen

Opvolgings- en evaluatiemogelijkheden

Opnemen van permanente kwadraten

Regelmatige opvolging van de vegetatieontwikkeling op vaste plaatsen met aandacht voor aandeel en ontwikkeling van Bijenorchis en andere indicatieve en/of vegetatietyperende soorten.

Referenties & verdere informatie

Publicaties

- Calaciura, B. & Spinelli, O. (2008). Management of Natura 2000 habitats. 6210 Semi-natural dry grasslands and scrubland facies on calcareous substrates (Festuco-Brometalia) (*important orchid sites). European Commission. 38 p.
- De Schuijmer, C. (2002). Zeldzame ontmoetingen: de Bijenorchis. Groenlink: 1.

S10

3

S10

- Van Landuyt, W., Hoste, I., Vanhecke, L., Van den Bremt, P., Vercruysse, W. & De Beer, D. (red.) (2006). Atlas van de Flora van Vlaanderen en het Brussels gewest. Nationale Plantentuin en het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek i.s.m. Flo.Wer vzw. 1007 p.
- Vincent, L., Verbeke, W., Van belle, J., De cock, V., Verlinde, R., Reheul, D., Zwaenepoel, A., Van Den Berghe, J. & Lievens, F. (2006). Technisch vademecum grasland : harmonisch park- en groenbeheer. Afdeling Bos en Groen. Brussel. Belgium. 291 p.
- Weeda, E.J., Westra, R., Westra, CH; & Westra, T. (1985). Nederlandse oecologische flora. Wilde planten en hun relaties 5. IVN. Hilversum. 400 p.
- Zwaenepoel, A., 't Jollyn, F., Vandenbussche, V. & Hoffmann, M. (2002). Systematiek van natuurtypen voor de biotoop grasland. WVI, Brugge. 532 p.

Websites

- Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO)
- www.wilde-planten.nl/bijenorchis.htm
- Soortendatabase van Nederlandse soorten
- Soortenbank van Nederland
- www.waarnemingen.be

Folders

geen

Advies

- Plantenwerkgroep

